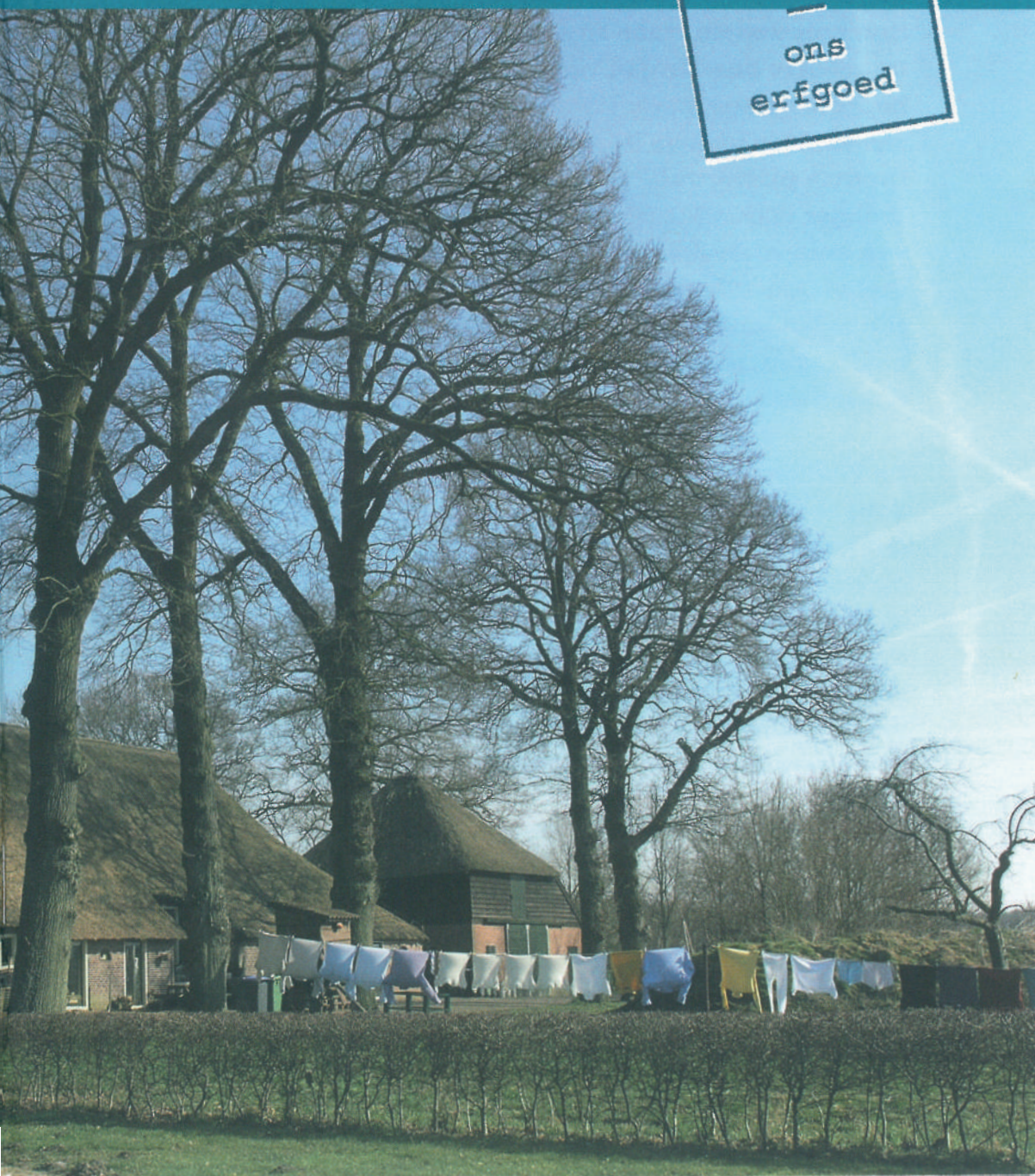

Drentse boerenerven *op waarde geschat*

In deze brochure laat de Werkgroep Boerenerven Drenthe u kennismaken met oude Drentse boerenerven en hun eenvoud en functionaliteit in harmonie met het landschap.

Eeuwenlang was het Drentse platteland het exclusieve domein van de boeren. Hun boerderijen staan er nog steeds. De meeste boerderijen zijn geen boerenbedrijven meer, maar riantte woonhuizen voor de nieuwe bewoners van het Drentse platteland.

Vroeger waren boerderijen en hun erven onlosmakelijk met het landschap verbonden. Elke streek van Drenthe had zijn eigen landschappelijke kenmerken en die vond je terug op de erven van de dorpen daar.

De Werkgroep Boerenerven Drenthe doet er alles aan om ervoor te zorgen dat het traditionele Drentse boerenerv op waarde geschat wordt en herkenbaar blijft in het dorp en in het landschap. De werkgroep wil zoveel mogelijk kennis van oude Drentse boerenerven vastleggen en die aan nieuwe boerderijbewoners en andere geïnteresseerden doorgeven.

Functioneel kan ook mooi zijn . . .
Zo'n prachtige oude groentetuin is natuurlijk bij uitstek
een plek om het nuttige en het aangename te verenigen.
De hoge knotlindes staan er om de zon uit de kamer te
weren, maar ze zijn expres niet voor de ramen geplaatst.
Zo geven ze én schaduw én uitzicht.

Over Drentse dorpen...

Erven in de dorpen lopen vaak in elkaar over en hebben nauwelijks een afscheiding. Probeer die openheid in ere te houden. De boerderijen en bestrating zijn zo al een lust voor het oog. Houd het sober, zet er niet teveel neer, dat leidt alleen maar af.

Land van dorpen De Drenten woonden vroeger in dorpen. Buiten het dorp stonden vrijwel geen huizen. De ligging van de dorpen was destijds zo gekozen dat er in de buurt een beek met voldoende grasland te vinden was. Vlakbij de dorpen lagen de akkers op de es. Verderop strekte zich het open, eindeloos lijkende heideveld uit, voedsel voor de schapen en leverancier van heideplaggen.

Schots en scheef door elkaar

In oude Drentse esdorpen staan de boerderijen schijnbaar willekeurig door elkaar, verscholen in het groen. Klinkerstraatjes lopen vlak langs de grote baanderdeuren. Op de dorpsweijtjes grazen paarden en jongvee. De erven gaan bijna ongemerkt in elkaar over. Een heggetje of een houten hek markeert de erfscheiding, soms slechts een rijtje veldkeien.

Op een rijtje langs de weg

Reeds in de Middeleeuwen ontstonden in de veenstreken aan de rand van Drenthe nieuwe dorpen. Hier liggen de boerderijen niet schots en scheef door elkaar, maar staan ze langs de weg. Vanaf de weg werd het achterliggende land ontgonnen. Steeds verder schoof de ontginningslijn naar achteren op. Het lage land maakte de boeren hier tot veeboeren en aan de boerderijen is te zien dat hen dat geen windeieren bezorgde. De mooiste voorbeelden vindt u in wegdorpen als Ruinerwold en Koekange. Hier en daar lopen boomsingels met elzen en essen in kaarsrechte lijn diep het land in.

Precies langs het randje Een ander soort wegdorpen ontstond langs de grens van het Drents plateau en het veengebied. Mooie voorbeelden zijn Gieterveen, Zuidlaarderveen en Eexterveen. De weg

volgde de hoge zandgronden zo nauwkeurig mogelijk en is daardoor bochtig. De boerderijen liggen niet in een rechte lijn. De meeste boerderijen zijn bescheiden van omvang. Als boer leefde je hier letterlijk en figuurlijk op het randje.

Twee kanten van het kanaal

Vanaf de zeventiende eeuw zorgden vervening voor nieuwe dorpen langs de veenkanalen. Kanaal, weg en bebouwing werden planmatig bepaald. Aan de 'drukke kant' van het kanaal woonden de veenarbeiders en de winkeliers, aan de 'stille kant' werden de royale boerderijen gebouwd met het land erachter en een eigen brug naar de overkant van het kanaal. Voorbeelden zijn Smilde en Annerveenschekanaal.

Wonen in het buitengebied

Drenthe veranderde in de twintigste eeuw na de grote veldontginningen en de ingrijpende ruilverkavelingen. Heel Drenthe werd bruikbaar als boerenland. En bewoonbaar: veel boerenbedrijven verhuisden van het dorp naar het buitengebied. Grote percelen, moderne boerenbedrijven en kaarsrechte met bomen omzoomde wegen en diepe sloten drukken hun stempel op het ontginningslandschap.

Eigen gezicht Opvallend is dat al die verschillende landschappen steeds minder hun eigen gezicht behouden. Eeuwenoude esgrond wordt grasland. In de hooi- en weilanden van de beekdalen worden nu aardappels verbouwd. Er zijn dorpen waar de laatste boer al vertrokken is. Oude boerenbedrijven worden omgetoverd in gerieflijke woonboerderijen, keuterijtjes worden vaak achteloos terzijde geschoven. Langs de groene dorpsranden verrijzen opvallende nieuwbouwwijken.

Over Drentse boerenerven...

Op zo'n traditioneel erf is meer plaats voor de moestuin dan voor een enorme siertuin en wie weet prijken er zomers ook wel wat bloemen in de groentetuin. Dezelfde ingetogenheid - zo blijkt uit de andere foto - maakt op dit erf een harmonieuze overgang van moestuin en boomgaard met het landschap mogelijk.

Eenvoud en functionaliteit Het traditionele Drentse boeren erf staat voor eenvoud en functionaliteit. Het is in harmonie met het omringende landschap en was vroeger gewoon onderdeel van het boerenbedrijf. Er moest gewerkt worden. Het erf leverde groenten, fruit en wat bloemen. Het was de scharrelplek voor kippen en kleinvee. Er moest ruimte zijn om met de boerenwagens te manoeuvreren. Je moest er een varken kunnen slachten en het grove boen- en schuurwerk kunnen doen. Net als in de boerderij was er ook op het erf een duidelijke taakverdeling tussen de boer en de boerin. Het domein van de boerin was het woongedeelte van de boerderij met de siertuin en de moestuin, de mooie bomen en bloeiende struiken.

Een traditioneel Drents boeren erf

Op elk Drents erf was het aanwezig: een moestuin met een plek voor klein fruit en een fleurige bloemrand met eenjarigen en dahlia's. En soms nog een klein stukje met wat 'ouderwetse' vaste planten en sierheesters. Had het erf geen boomgaard, dan stonden er in elk geval hier en daar wat fruitbomen. Op de meeste erven stonden eiken. Als mooie boom bij het woonhuis koos je voor een linde, een kastanje of een beuk. De hagen op het erf dienden om dieren buiten de perken te houden. In het stookhok naast de boerderij kookte de boerin het varkensvoer en ze deed er 's maandags de was. Het erf was vroeger maar gedeeltelijk verhard met veldkeien of klinkertjes. Het grootste deel was 's zomers stoffig en 's winters één grote modderpoel.

De tuin, een eigen leven Een boer moet tegenwoordig efficiënt kunnen werken. Hij heeft grote schuren nodig en opslagruimte voor voer. Grote oppervlakken zijn verhard. Maar op het erf wordt niet alleen gewerkt, het oog wil ook wat. Bovendien moeten de

kinderen er een balletje kunnen trappen en moet je er buiten het zicht van voorbijgangers ongestoord in de zon kunnen zitten. De tuin vóór de moderne boerderij is een aparte wereld geworden, op de straat gericht. De inrichting weerspiegelt vaak de tuinmode uit de tijd van de nieuwbouw. Zo zijn de tuinen van veel ruilverkavelingsboerderijen te herkennen aan allerlei verschillende wintergroene struiken. Zat je vroeger tegen het stookhok in het zonnetje, nu zit je onder de pergola middenin de grote siertuin.

Je eigen droomerf Als je geen boer meer bent en je wilt je boerderij een passende erfinrichting geven, dan wacht een flinke klus. Ook het deel van het erf waar de boer vroeger zijn werk deed, moet immers aangepakt worden. Veel nieuwe boerderijbewoners halen hun ideeën over hun droomerf van buiten Drenthe. Buxushaagjes, leilindes, catalpa's en bolacacia's weerspiegelen de luxe van de huidige tuinmode. Fraaie vijverpartijen en mediterrane tuinmeubilair suggereren de ontspanning van het buitenleven, maar kom je daar wel aan toe met zo'n grote bewerkelijke tuin.

Harmonieuze overgang Hoe fraai sommige erven ook geworden zijn, ze vormen een schril contrast met het omliggende Drentse landschap. Dat landschap vraagt vooral om ingetogenheid, soberheid en dus om een groot aanpassingsvermogen. Het is een uitdaging om onze moderne woonwensen te combineren met de oude waarden van het boeren erf. Zodat landschap, erf en boerderij één geheel blijven waarbinnen het ook vandaag de dag goed toevoegen is.

Op de volgende pagina's vindt u suggesties die u op weg willen helpen.

Bomen bepalen het beeld

fruitbomen vòòr

hoge lindes vragen tijd

Bomen zijn beeldbepalend op een boerenerf. Bovendien geven ze ons de mogelijkheid in hun weldadige beschutting te leven. Wat blijft er van de boerderijen op de foto's over als u de bomen wegdenkt...

Voor die beschutting en die prominente plek heb je grote bomen nodig. Ook al beginnen eik, beuk, linde en kastanje klein, op den duur zullen ze de bebouwing letterlijk en figuurlijk in de schaduw stellen. Op zo'n manier tegen bomen aankijken zorgt voor een verrijking van het landschappelijke beeld. Geef bomen de tijd en de ruimte.

samen oud worden

nieuw erf, jonge bomen

uw erf goed — ons erfgoed

Geen verstoppertje spelen op het erf

bouten bek

veldkeien op de grens

Wat doe je met de grenzen van het erf? Moet alles afgesloten worden en keurig worden afgebakend? Of zijn er mogelijkheden om het open karakter van de oude erven te behouden, met respect voor elkaars privacy. Het oude boerenerf kent de kunst van het weglaten. Al sinds jaar en dag gebruiken Drenten een rijtje veldkeien om aan te geven dat ergens een grens loopt. Het openhouden van het erf kan visueel de nodige ruimte scheppen. Het zal boerderij en erf beter doen uitkomen. Een lage haag en een deftig gietijzeren hek passen elk bij de stijl van de boerderij. Ze houden buiten wat niet welkom is en laten zien wat gezien mag worden.

een deftig gietijzeren hek

open naar de straat

De kleine dingen die het doen

knotlindes

een bloemenrand

Vaak zijn het de kleine dingen op het erf die het doen. Zo'n klein randje langs de weg, daar zet je simpelweg een rijtje knotlinden: een natuurlijk zonnescherm en je hebt er verder geen omkijken naar. Of zo'n simpel randje bloemen, niet zorgvuldig op kleur en hoogte uitgezocht, maar gewoon: bloemen nemen zoals ze zijn. De moestuin krijgt kleur als er wat bloemen tussen staan. Ook hier zijn het de kleine dingen die het doen en die bijna nooit iets met geld te maken hebben. Kijk maar naar die foto van die ene hortensia die hier beter tot zijn recht komt dan een grote heestergroep.

kleur in de moestuin

ruimte rondom

uw erf goed — ons erfgoed

De moeite waard om te bewaren

Het stookhok had een vaste plek op het erf. Het stond vlakbij de deur aan de 'pompstraat'. In het stookhok werd vroeger dagelijks in een grote kookpot het varkensvoer gekookt. Op maandag deed de boerin er de was. Het waswater zat in dezelfde kookpot. Drentse stookhokken zijn sobere, ingetogen gebouwtjes. Ze verdienen het respect van de nieuwe bewoners vanwege hun historische plek op het erf.

bescheiden in de schaduw

bij de pompstraat

WERKGROEP BOERENERVEN DRENTHÉ

Oude kennis vastleggen en doorgeven

De Werkgroep Boerenerven Drenthe is een groep vrijwilligers die zich inzet voor de cultuurhistorische waarden van het boerenerv in Drenthe. De werkgroep verzamelt zoveel mogelijk kennis over de erfinrichting van vroeger en geeft graag advies aan mensen die met de inrichting of herinrichting van hun erf aan de slag willen. Regelmatig organiseert de werkgroep cursussen en excursies.

De werkgroep stelde vijf boekjes samen, elk met een uitgebreid beschreven fietstocht langs Drentse boerenerven en met informatie over de streek. Zo kunt u ook fietsend kennismaken met de kleurrijke wereld van dahlia's en duizendschonen.

De boekjes verschijnen bij uitgeverij In Boekvorm in Assen en zijn in de boekhandel te koop.

- *De werkgroep wil de eenvoud en functionaliteit van oude boerenerven onder de aandacht brengen van een breed publiek.*
- *De werkgroep wil ervoor zorgen dat de verbondenheid van de boerderij met zijn erf en het omringende landschap herkenbaar is; dat zichtbaar blijft wat het gebruik van zo'n erf vroeger was.*
- *De werkgroep wil bevorderen dat nieuwe erven passen in de streek, in het landschap en bij het type boerderij.*
- *De werkgroep wil nieuwe boerderijbewoners inspireren tot een erfinrichting die oude kenmerken en nieuwe functies in zich verenigt.*

U kunt de Werkgroep Boerenerven Drenthe bereiken via Stichting Het Drentse Landschap, Postbus 83, 9400 AB Assen, (0592) 31 35 52. Mailen kunt u naar boerenerven@hetnet.nl of kijk op www.drentslandschap.nl

Meer lezen over Drentse erven?

Drentse boerenerven en tuinen
Harry de Vroome
160 pag.
Van Gorcum Assen

Rooksignalen van het boerenerv
Werkgroep Stookhokken
208 pag.
Uitgeverij Publique Emmen

